

**O'ZBEKISTONDA PUL-KREDIT SIYOSATINI TARTIBGA SOLISH
YO'NALISHLARI**

*Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti, Tadbirkorlik va boshqaruv
fakulteti, Moliya va bank ishi kafedrası o'qituvchisi*

Axmedov Baxriddin Xaydarovich

Annotatsiya: O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritganidan so'ng, mamlakat iqtisodiyoti yangi rivojlanish bosqichiga o'tdi. Bu jarayonda pul-kredit siyosati muhim ahamiyatga ega bo'lib, davlatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, inflyatsiyani nazorat qilish va mamlakatning moliyaviy tizimini mustahkamlashda asosiy rol o'ynaydi. O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solish yo'nalishlari bir qator muhim omillarni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solishning asosiy yo'nalishlari, ularning ahamiyati va amalga oshirilishi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: pul-kredit siyosati, bank, iqtisodiy faoliyat, inflyatsiya, daromadlar, stavkalar, davlat.

O'zbekistonda pul-kredit siyosatini amalga oshirishda Markaziy bankning roli juda muhimdir. Markaziy bank iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, inflyatsiyani nazorat qilish va moliyaviy tizimning ishonchligini oshirish uchun turli mexanizmlarni qo'llaydi. U pul massasi, foiz stavkalari va kredit berish shartlarini belgilash orqali iqtisodiy faoliyatni boshqaradi. Markaziy bankning asosiy maqsadi inflyatsiya darajasini pasaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishdir. Markaziy bankning siyosati iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash, aholi farovonligini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan. O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solishning muhim yo'nalishlaridan biri foiz stavkalarini boshqarishdir. Foiz stavkalari iqtisodiy faoliyatga ta'sir etuvchi asosiy omillardan biridir. Ular kredit olish xarajatlarini belgilaydi va shuning uchun investitsiyalar va iste'molga ta'sir qiladi. Markaziy bank foiz stavkalarini oshirish yoki pasaytirish orqali iqtisodiy o'sishni

rag'batlantirish yoki inflyatsiyani nazorat qilish maqsadida harakat qiladi. Foiz stavkalarining oshishi kredit olishni qiyinlashtiradi, bu esa iste'mol va investitsiyalarga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Aksincha, foiz stavkalarining pasayishi iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishga olib keladi. O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solish jarayonida kredit berish shartlari ham muhim rol o'ynaydi. Banklar kreditlarni berishda turli shartlarni qo'llaydi, jumladan, kredit miqdori, muddat va foiz stavkasi. Markaziy bank kredit berish shartlarini tartibga solish orqali iqtisodiy faoliyatni boshqarishga harakat qiladi. Bu jarayonda banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash ham muhimdir. Kredit berish shartlarining yumshatilishi kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, kredit berish shartlarining qattiqlashishi moliyaviy risklarni kamaytirishga xizmat qiladi.[1]

O'zbekistonda pul-kredit siyosati valyuta siyosati bilan chambarchas bog'liqdir. Valyuta kursining barqarorligi iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Markaziy bank valyuta kursini tartibga solish orqali import va eksportni boshqaradi, shuningdek, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi. Valyuta siyosati O'zbekistonda iqtisodiy barqarorlikni saqlashda muhim vosita hisoblanadi. Valyuta kursining o'zgarishi iqtisodiy faoliyatga ta'sir etishi mumkin, shuning uchun Markaziy bank valyuta bozorida faol ishtirok etadi va zarur hollarda interventsia qiladi. Valyuta siyosatining samarali amalga oshirilishi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va xalqaro savdoni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.[2]

O'zbekistonda pul-kredit siyosatining asosiy maqsadlaridan biri inflyatsiyani nazorat qilishdir. Inflyatsiya iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatadi va aholi farovonligini pasaytiradi. Markaziy bank inflyatsiyani nazorat qilish uchun turli choralarni amalga oshiradi, jumladan, pul massasi va foiz stavkalarini boshqarish. Inflyatsiya darajasini pasaytirish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida Markaziy bank faoliyat olib boradi. Inflyatsiya nazorati va uning pasayishi aholi daromadlarini oshirish, iste'mol talabini kuchaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga yordam beradi.[3]

O'zbekistonda pul-kredit siyosatining yana bir muhim yo'nalishi iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishdir. Markaziy bank iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash uchun kredit berish shartlarini yumshatadi, foiz stavkalarini pasaytiradi va investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshiradi. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi maqsad qilinadi. Bu jarayon kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga, yangi ish o'rinlarini yaratishga va aholi farovonligini oshirishga yordam beradi. O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun davlat dasturlari va iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solish jarayonida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash ham muhim ahamiyatga ega. Banklarning moliyaviy holatini nazorat qilish, kredit portfelini boshqarish va risklarni minimallashtirish orqali moliyaviy barqarorlikni saqlashga harakat qilinadi. Moliyaviy barqarorlik iqtisodiy o'sishni ta'minlash va inflyatsiyani nazorat qilishda muhim omil hisoblanadi. O'zbekistonda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun bank tizimini isloh qilish, moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur.[4]

O'zbekistonda inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi farovonligini oshirish uchun bir qator kompleks choralar ko'rilmogda. Inflyatsiya — bu narxlar umumiy darajasining o'sishi bo'lib, iqtisodiy muhitda turli salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, davlat va moliya muassasalari inflyatsiyani boshqarish va nazorat qilish uchun bir qator strategiyalarni amalga oshirmogda. Birinchidan, Markaziy bankning pul-kredit siyosati inflyatsiyani nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi. Markaziy bank, o'zining asosiy vazifasi sifatida, pul massasini boshqarish va inflyatsiya darajasini maqsadli ko'rsatkichda saqlashga intiladi. Bu uchun bank foiz stavkalarini o'zgartiradi, pul taklifini tartibga soladi va iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish yoki cheklash maqsadida turli vositalarni qo'llaydi. Foiz stavkalarining oshishi, odatda, kredit olishni qiyinlashtiradi, bu esa iste'mol va investitsiyalarni pasaytiradi. Natijada, narxlar o'sishini sekinlashtirishga yordam beradi. Ikkinchidan, valyuta siyosati ham inflyatsiyani nazorat qilishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston iqtisodiyoti, asosan, importga qaram bo'lgani

sababli, valyuta kursining barqarorligi narxlar barqarorligini ta'minlashda muhimdir. Markaziy bank, zarur hollarda, valyuta bozorida faol ishtirok etadi va valyuta kursini tartibga solish orqali import tovarlarining narxlaridagi o'zgarishlarni nazorat qiladi. Bu, ayniqsa, oziq-ovqat va boshqa asosiy tovarlar narxlarining keskin oshishini oldini olishda muhimdir. Uchinchidan, davlat tomonidan narxlarni tartibga solish mexanizmlari ham qo'llaniladi. Ayrim asosiy tovarlar va xizmatlar narxlarini nazorat qilish, aholi ehtiyojlarini qondirish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash maqsadida amalga oshiriladi. Oziq-ovqat mahsulotlari, dori-darmonlar va boshqa zarur tovarlar narxlarining o'zgarishi aholi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgani sababli, bu sohalarida nazoratni kuchaytirish zarurati tug'iladi. Shuningdek, iqtisodiy islohotlar orqali bozor mexanizmlarini rivojlantirish va raqobatni oshirishga qaratilgan dasturlar ham amalga oshirilmoqda. Raqobatni oshirish, ishlab chiqarishni ko'paytirishga va narxlarni pasaytirishga yordam beradi. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida raqobatni rag'batlantirish, iste'molchilarga ko'proq tanlov va sifatli mahsulotlar taqdim etadi. Aholi va biznes sub'ektlarining moliyaviy savodxonligini oshirish ham muhimdir. Inflyatsiya va uning oqibatlari haqida to'g'ri ma'lumot berish, aholi va biznesning moliyaviy rejalashtirishda faol ishtirokini ta'minlaydi. Bu jarayonda, moliyaviy ta'lim dasturlari va seminarlar orqali aholini xabardor qilish, inflyatsiyaga qarshi kurashda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, O'zbekiston xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirishga harakat qilmoqda. Xalqaro moliya tashkilotlari va donor mamlakatlar bilan hamkorlik, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish va moliyaviy resurslarni jalb qilishda muhimdir. Bu hamkorlik orqali global tajribalarni o'rganish va inflyatsiya nazoratini samarali amalga oshirish mumkin. Inflyatsiyani nazorat qilishda, shuningdek, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun ijtimoiy siyosat ham muhim ahamiyatga ega. Aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, kam ta'minlangan qatlamlarga yordam berish va ijtimoiy adolatni ta'minlash inflyatsiyaning salbiy ta'sirlarini yumshatishga yordam beradi. Davlat ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish orqali aholi farovonligini oshirishga intiladi. Umuman olganda, O'zbekistonda inflyatsiyani nazorat qilish uchun ko'rilayotgan choralar kompleks va ko'p qirrali bo'lib, iqtisodiy barqarorlikni

ta'minlashga qaratilgan. Bu choralar aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash maqsadida amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda inflyatsiya nazoratini yanada samarali amalga oshirish, kelajakda iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.[5]

Xulosa:

O'zbekistonda pul-kredit siyosatini tartibga solish yo'nalishlari iqtisodiy o'sish, inflyatsiya nazorati va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan. Markaziy bankning roli, foiz stavkalarining boshqarilishi, kredit berish shartlari, valyuta siyosati va inflyatsiya nazorati bu jarayonning muhim komponentlaridir. Ushbu yo'nalishlar O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatning iqtisodiy strategiyasini amalga oshirishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. O'zbekistonning pul-kredit siyosati kelajakda ham iqtisodiy barqarorlikni saqlash va rivojlantirishga qaratilgan choralar barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. bilan davom etishi kutilmoqda. O'zbekiston iqtisodiyotining barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirish uchun pul-kredit siyosati doimiy ravishda yangilanib borishi, zamon talablariga moslashishi zarur. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar va yangiliklar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, aholi farovonligini oshirish va davlat Abdullayev, A. (2021). "O'zbekiston iqtisodiyotida pul-kredit siyosati: muammolar va yechimlar". Toshkent: Iqtisodiyot va tadbirkorlik universiteti.
2. Qodirov, S. (2020). "Markaziy bank va pul-kredit siyosati". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
3. Karimov, I. (2019). "Iqtisodiy islohotlar va pul-kredit siyosati". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqaviy tadqiqotlar instituti.
4. Tashkentov, R. (2022). "Inflyatsiyani nazorat qilish va pul-kredit siyosati". Toshkent: O'zbekiston moliya vazirligi.

5. Sultonov, D. (2021). "Pul-kredit siyosati va iqtisodiy barqarorlik". Toshkent: O'zbekiston davlat iqtisodiy universiteti.
6. Murodov, A. (2023). "Xalqaro tajribalar va O'zbekistonning pul-kredit siyosati". Toshkent: O'zbekiston xalqaro iqtisodiy universiteti.
7. Xudoyberganov, E. (2020). "O'zbekiston iqtisodiyotida bank tizimi va uning roli". Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi.